

Idolatry in Shul? The Second Commandment in History and Archaeology

הדיבור השני באספקלריא של ההלכה וההיסטוריה
צבי אריה לאם

1) Hammat Tiberias and the Second Commandment

<p>Nave Mosaic, Hammat Tiberias IIA (4th century CE)</p>	<p>Exodus 20.2-4 (ca. 1250 BCE)</p>	
	<p>ב אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: לֹא-יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים, עַל-פְּנֵי אֱלֹהֵי-תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל, וְכָל-תְּמוּנָה, אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל, וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתְּחַת--וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם, מִתְּחַת לָאָרֶץ. ד לֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם, וְלֹא תַעֲבֹדֵם: כִּי אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, אֵל קַנָּא--פֶּקֶד עוֹן אָבֹת עַל-בְּנֵים עַל-שְׂלֵשִׁים וְעַל-רִבְעִים, לְשִׁנְאִי</p>	<p>2 I am the Lord your God, who brought you out of the land of Egypt, out of the house of bondage. You shall have no other gods before Me. 3 You shall not make a graven image, nor any manner of likeness, of any thing that is in heaven above, or that is in the earth beneath, or that is in the water under the earth; 4 you shall not bow down unto them, nor serve them; for I the Lord your God am a jealous God, visiting the iniquity of the fathers upon the children unto the third and fourth generation of them that hate Me;</p>
	<p>2 Kings 18.4 (edited ca. 6th century BCE)</p>	
<p>ד הוּא הִסִיר אֶת-הַבָּמוֹת, וְשִׁבַר אֶת-הַמְצַבֹּת, וְכָרַת, אֶת-הָאֲשֵׁרָה; וְכָתַת נְחֹשׁ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר-עָשָׂה מֹשֶׁה, כִּי עַד-הַיָּמִים הַהֵמָּה הָיוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מְקַטְרִים לוֹ, וַיִּקְרָא-לוֹ, נְחֹשֶׁתָן</p>	<p>4 He removed the high places, and broke the pillars, and cut down the Asherah; and he broke in pieces the bronze serpent that Moses had made; for unto those days the children of Israel did offer to it; and it was called Nehushtan.</p>	

2) Turn of the Era Perspectives

<p>Josephus, <i>Antiquities</i> 3.91 (93/94 CE)</p>	
<p>ὁ δὲ δεῦτερος κελεύει μηδενὸς εἰκόνα ζώου ποιήσαντας προσκυνεῖν</p>	<p>And the second one commands [us that] we make not a single image of a live [thing] to worship [it].</p>

3) Aphrodite in the Mishnah

<p>Mishnah, <i>'Avodah Zarah</i> 3.4 (ca. early 3rd century CE)</p>	
<p>שאל פרקלוס בן פלוסלוס את רבן גמליאל בעכו, שהיה רוחץ במרחץ של אפרוטידי; אמר לו, כתוב בתורתכם, "ולא ידבק בידך מאומה, מן החרם" (דברים יג, יח)-- מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרוטידי. אמר לו... אין אומרין נעשה מרחץ נוי לאפרוטידי, אלא נעשית היא אפרוטידי נוי למרחץ. דבר אחר, אם נותנין לך ממון הרבה, אתה כנס לבית עבודה זרה שלך ערום</p>	<p>Proclus the philosopher asked R. Gamaliel in Akko, when he was bathing in the bathhouse of Aphrodite; He said to him, "It is written in your Torah: 'Let nothing that has been condemned [i.e. by its association with idolatry] stick to your hand' (Deut 13:18) Why then do you bathe in Aphrodite's bathhouse?" [Rabban Gamliel] replied... We do not say that the bathhouse is made an adornment to Aphrodite, but rather Aphrodite is made an adornment for the bathhouse. Another explanation: If [people]</p>

<p>ובעל קרי ומשתין בפניה, וזו עומדת על הכיב וכל העם משתינין בפניה. לא נאמר אלא "אלוהיהם" (דברים ז, כה; דברים יב, ג-ב)--את שהוא נוהג בו משום אלוה, אסור; ואת שאינו נוהג בו מנהג אלוה, מותר</p>	<p>gave you much money, would you enter into the temple of your idol naked, or suffering from a flux, or urinate in front of it? But this one stands upon the dais and all the people urinate before it. [Moreover] the verse only says, "their gods" (Deut 7.25, 12.2-3) – that which is treated as a god is prohibited; that which is not treated as a god is permitted.</p>
<p>Mishnah, 'Avodah Zarah 3.1</p>	
<p>כל הצלמים אסורין, מפני שהן נעבדין אחת בשנה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרין, אינו אסור אלא כל שיש בידו מקל, או ציפור, או כדור; רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל שיש בידו כל דבר</p>	<p>All statues are prohibited because they have been worshipped [at least] once a year; the words of R. Meir. And the Sages say one is only prohibited if there is a staff in its hand, or a bird or sphere. R. Shimon b. Gamaliel says, if it has anything in its hand</p>

4) R. Gamaliel's Astronomical Table

<p>Mishnah, <i>Rosh Hashanah</i> 2.9</p>	
<p>דמות צורות לבנות היו לו לרבן גמליאל בעלייתו על הטבלה בכותל, שבהן מראה את ההדיוטות ואומר להם, הכזה ראית, או כזה</p>	<p>An image of the phases of the moon had R. Gamaliel on a tablet on the wall of his upper chamber, which he would show the commoners saying to them: 'Did you see like this or like this?'</p>
<p>Bavli, <i>Rosh Hashanah</i> 24 (ca. 6th century CE)</p>	
<p>והתניא לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמישי המשמשין לפני כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות! שאני ר"ג דאחרים עשו לו. והא רב יהודה דאחרים עשו לו וא"ל שמואל לרב יהודה שיננא סמי עיניה דדין! התם חותמו בולט הוה ומשום חשדא... ומי חיישינן לחשדא? והא היא בי כנישתא דשף ויתייב בנהרדעא דהוה ביה אנדרטא והווי עיילי רב ושמואל ואבוה דשמואל ולוי ומצלו התם ולא חיישי לחשדא! רבים שאני. והא ר"ג יחיד הוא כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גביה... ואיבעית אימא להתלמד עבד וכתוב (דברים יח) לא תלמד לעשות, אבל אתה למד להבין ולהורות</p>	
<p>But it was taught in a <i>beraita</i> “you shall not make with me” (Ex. 20.20), you shall not make an image of my servants who serve before me like the sun and moon, the stars and constellations. [The case of] R. Gamaliel is different in that others made it for him. But others made [an image] for R. Yehudah and Shmuel said to R. Yehudah, “Sharp one, blind the eyes of these!” [In that case] its signet image was protruding, and [Shmuel prohibited it] because of suspicion [of violation of the Second Commandment]... But who is concerned about suspicion? Why, there was a synagogue of Shaf ve-Yativ in Nehardea that had in it a statue, and Rav and Shmuel and Shmuel's and Levi would enter into it and pray there, and they were not concerned about suspicion. In public is different. But R. Gamaliel was an individual. Since he was the patriarch, and the public regularly frequented his residence [he was not concerned about suspicion]... Alternatively, he made it to teach, and it is written “You shall not learn to do” (Deut. 18:9), but you may learn in order to understand and teach.</p>	

5) Issues to Confront

<p>Tosefta, <i>Kelim (Metsi'ah)</i> 4.3 [4.8] (mid-late 3rd century CE)</p>											
<p>אנדרטין שעשאה בתוך הבית - אם לחור, טמא; אם לנוי, טהור</p>	<p>A statue that was made [to stand?] indoors – if its purpose is to cover up a hole, it is [a usable utensil] and is impure; if it is for decorative purposes, it is pure.</p>										
<p>Beth Alpha Synagogue Mosaic Inscription [Gilboa region] (ca. 6th century CE)</p>											
<table border="1"> <tr> <td>1.</td> <td>ΜΝΙΣΘΟΥΣΙΝΥΤΕ</td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>ΧΝΙΤΕΥΚΑΜΝΟΝ</td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td>ΤΕΣΤΩΕΡΓΟΝΤΟΥ</td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td>ΤΩΜΑΡΙΑΝΟΣΚΑΙ</td> </tr> <tr> <td>5.</td> <td>ΑΝΙΝΑΣΥΟΣ</td> </tr> </table>	1.	ΜΝΙΣΘΟΥΣΙΝΥΤΕ	2.	ΧΝΙΤΕΥΚΑΜΝΟΝ	3.	ΤΕΣΤΩΕΡΓΟΝΤΟΥ	4.	ΤΩΜΑΡΙΑΝΟΣΚΑΙ	5.	ΑΝΙΝΑΣΥΟΣ	<p>May they be remembered, the workers, the ones who carried out the work, this Marianos and Haninas his son.</p>
1.	ΜΝΙΣΘΟΥΣΙΝΥΤΕ										
2.	ΧΝΙΤΕΥΚΑΜΝΟΝ										
3.	ΤΕΣΤΩΕΡΓΟΝΤΟΥ										
4.	ΤΩΜΑΡΙΑΝΟΣΚΑΙ										
5.	ΑΝΙΝΑΣΥΟΣ										
<p>Μνησθῶσιν οἱ τεχνῖται οἱ κάμνοντες τὸ ἔργον τοῦτο Μαρριανὸς καὶ Ἀνινὰς υἱός</p>											